

Острів мертвих. Суворе світло

Роджер Желязни

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Дьомін Д.Є.

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

I

Життя — це річ (пробачте вже дрібчку філософії, навіть не знавши, яку я картину малюю), що неабияк нагадує пляжі Токійської затоки.

Ну, ні Затоки, ні її пляжів я вже цілі століття не бачив, тож мої спогади можуть бути дещо неактуальні. Але кажуть, ніби там майже нічого і не змінилося, крім хіба презервативів.

Пам'ятаю страшенний обшир білої рудної води, ясніший і, мабуть, чистіший на віддалі, але зблизька смердючий, хлюпкий і холодний — як і сам Час, коли він стирає предмети, приносить їх і забирає. Токійська затока з високою імовірністю винесе вам білий щось — й то білий щось. Лишень загадайте що-небудь, і Затока виплуне це, рано чи пізно: чиєсь мертве тіло; мушлю — можливо, рожево-оранжево-алебастрову, із лівобічним невпинним закрутом аж до самого вістря річки, невинного, як в однорога; пляшку, чи порожню, чи, може, з цидулкою — розбірливою або ні; людський зародок; кавалок гладкого-гладенького дерева з діркою з-під цвяха — не знаю, можливо, шматочок Хреста Животворного... Камінці білі, камінці чорні, усякі річки, порожні човники, метри линви, корали, водорості — і парочка перлин-очей. Ну, щось таке. Якщо принесеної річки не чіпати, згодом Затока знову її забере. Отакий принцип дії. А, й так: окрім іншого, у Затоці плавало повно презервативів — в'ялих, майже прозорих свідчень інстинкту продовжити річку, але не сьогодні. Деякі навіть білі рописані візуальними чи словесними дотепами, а деякі мали на кінчику щось на зразок пір'їнки. Чув я, ніби презервативи вже майже зникли — пішли в небуття за клепсидрою, «Едселем» і гудзикозастібними гачками. Їх пододала і проколола протизаплідна пігулка — а від неї ще й груди рописуть, тож ніхто і не скаржиться. Інколи, гулявши там на пляжі, — ранок рожевів від ляпасу сонячної долоні, а прохолодний білий риз допомагав подолати побічні ефекти відпустки з

акуратно обмеженої війноньки в Азії, що в мене забрала молодшого б рата, — ото ж, інколи чув я там крики птахів, не б ачивши ні пташини. Це додавало той таємничий складник, що й ро бив неминучим моє порівняння: життя досить-таки нагадує пляжі Токійської затоки. Правил немає. На б ерег постійно виносить щось неповторне та дивне. Приміром, мене — та й вас. Ми б авимо трохи часу на пляжі, може, навіть пліч-о-пліч, аж тут загребущі пальці отого хлюпкого, холодного та смердючого б езміру хапають і мнуть — і дечого як не б уло. Таємничі пташині крики — це невизначений кінець людської ситуації. Голоси б огів? Можливо. І наостанок, щоб уже міцно прицвяхувати до стінки кожен рі жок того порівняння, поки ми не пішли з кімнати: мене спонукали до нього дві ре чі. По-перше, мені видається, що певні капризні течії можуть вертати на б ерег дещо із забраного. Я досі ніколи такого не б ачив, але припускаю, що просто не дочекався нагоди. А ще, знаєте, може б ути й таке: хтось прийде, щось собі знайде-підійме — і забере від Затоки. Коли я довідався, що, найпевніше, таки маю діло з першим із двох варіантів, то першим ділом проблювавсь. Перед цим днів зо три я пиячив і вдихав димок однієї екзотичної ро слини. Наступним ділом я вигнав усіх гостей. Шок чудово витверезує. Я вже знав, що другий із варіантів (коли хтось забирає дещо геть від Затоки) цілком можливий, адже таке зі мною траплялося. А от що б уває й по-першому, ніколи навіть не припускав. Тож я випив таблетку, що гарантовано мала зібрати мене до купи за три години, потім сховався у сауну, далі ж ро зтягся на величезному ліжку, поки прислуга (і механічна, і ні) поралася-прибирала. Тоді затремтів усім тілом. Перелякався.

Я б оягуз.

Мене, власне, багато чого лякає, і все те «багато чого» — частково або цілковито поза моїм контролем. Наприклад, Велике дерево.

Спершись на лікоть, я взяв пакунок зі столика біля ліжка, іще раз поглянув на вміст.

Ніякої помилки біля ути не може — а надто коли щось таке адресоване саме мені.

Отримавши цього рекомендованого листа, я сунув його в кишеню, а згодом знічев'я відкрив.

Аж бачу — це шостий; мені стає зле, я спинаю гулянку.

Там біля уло 3D-фото Кеті, у білому. Згенероване, якщо вірити даті, місяць тому.

Кеті — моя перша дружина. Можливо, єдина жінка, що я коли-небудь кохав. Мертва вже понад п'ять сотень років. Оце останнє я вам поясню — свого часу.

Ретельно оглянув ту річ. Це вже шоста отримана за таку саму кількість місяців. Фото різних осіб — усіх мертвих. Мертвих дуже давно.

Скелі та синє небо за спиною Кеті. І все.

Зробити те фото могли біля удь-де, де тільки є скелі та синє небо. Це заввишки могла біля ути й підробка — нині є фахівці, здатні підробити майже все.

А втім, хто з них досить обізнаний, щоб надіслати мені це фото, та й нащо? Ніякої записки, просто світлина. Так само біля уло з попередніми фотографіями — моїх друзів, моїх ворогів.

І все це вкупі наштовхнуло мене на думку про пляжі Токійської затоки. А може, і про «Об'явлення» Богослова.

Накрившись ковдрою, я лежав у штучному присмерку, що його ввімкнув опівдні. Комфортно мені жилося всі ці роки, ой комфортно. Аж тут луснуло дещо, що, як я гадав, уже взялося кіркою, відшарувалося, гладко зашрамувалося і забулося, — і з мене линула кров.

Був би хоч мінімальний шанс, що в моїй тремтячій руці — істина...

Я відклав фото. Трохи згодом задрімав. Уже й не пригадую, що саме з'явилося з б ожевільних покоїв сну і змусило мене аж так спітніти. І добре, що не пригадую.

Прокинувшись, сходяв у душ, вдягнувся у свіже, швидко перекусив і ру шив у кабінет, прихопивши повний кавник. Коли я ще працював, то називав цю кімнату офісом, але ро ків зо тридцять п'ять тому ця звичка зникла. Проглянув уже проріджену й ро зсортвану кореспонденцію за той місяць. Знайшов шукане серед такого: прохань дати гроші від чудних доброчинних організацій, а також чудних осіб, що натякали на вибухівку, якщо я не погоджуся; чотирьох запрошень прочитати лекцію; одного запрошення взятися за ро боту, що колись ра ніше могла б мене й зацікавити; стосу часописів; листа від давно загубленого нащадка одного токсичного ро дича моєї третьої дружини — нащадок пропонував візит (свій власний, до мене, сюди); трьох клопотань від митців, що шукали собі мецената; тридцять однієї оповістки щодо порушених проти мене судових процесів; листів від моїх адвокатів, що повідомляли: тридцять один позов проти мене скасовано.

Перший із важливих листів б ув од Марліна Мегапейського. Приблизно такого змісту:

«Земний сину! Вітаю тебе в ім'я останніх живих Двадцяти сімох і сподіваюся молитовно, що ти ро зкидав у темряві ще самоцвітів, розсвітивши їх кольорами життя.

Боюся, що час життя старезного темно-зеленого тіла, що його я мав привілей носити, наблизиться до свого кінця, коли ро зпочнеться наступний рі к. Давно вже ці жовті очі, що слабнуть і слабнуть, не б ачили мого сина-чужинця. Хай же б уде так, що до закінчення п'ятого сезону явиться він до мене, адже б удуть зі мною тоді всі турботи мої, а його ру ка на моєму плечі полегшить їхній тягар. З повагою».

Наступне послання б уло від Гірничодобувнозбагачувальної компанії (вона, як усі добре знають, слугує фасадом Центрального ро звідувального департаменту Землі). Мене питали, чи не зацікавлюся я придбати деяке вже-не-нове-але-досі-справне космічне гірниче обладнання з віддалених об'єктів, звідки теперішнім власникам економічно не вигідно його забирати.

А насправді, якщо вміти ро зшифрувати (мене навчено цього б агато ро ків тому, коли я працював за контрактом на земний федеральний уряд), у листі б езцеремонно питали приблизно таке:

«У чому рі ч? Ви що, не патріот рі дної планети? Ми вас уже ро ків двадцять просимо прилетіти на Землю, дати нам консультацію щодо справи, життєво важливої для планетарної б езпеки. А ви запит за запитом ігноруєте. Це термінове запрошення, що вимагає негайної співпраці з питання найсерйознішої ваги. Гадаємо...» — і так далі в тому ж дусі.

Третій лист б ув простою англійською:

«Не хочу справити враження, що намагаюся апелювати до чогось давно минулого. Але я в неабиякій небезпеці, а ти — єдина, як мені видається, особа, здатна допомогти. Якщо зможеш вибратися найближчим часом, відвідай мене на Альдебарані V. Адреса стара, хоча масток добряче змінився. Щиро твоя — Рут».

Три заклики до людяності Френсіса Сендоу. І котрий же (якщо взагалі хоч один) має стосунок до фото в кишені?

Оргія, що я ото перервав, була свого ро ду прощальною вечіркою. Дотепер усі гості вже покидали мою планету. Коли я лише затівав ту гульню (дієвий спосіб позбутися гостей, повантаживши їх, наче дрова), то ще добре знав, куди збираюся полетіти. Проте фотографія Кеті змусила засумніватися.

Відправники всіх трьох листів знали, хто б ула Кеті. Рут, можливо, колись мала доступ до Кетіної фотографії — а з цим уже міг б и попрацювати хтось талановитий. Марлін і сам міг створити

той образ. ЦРД міг б и поритися в давніх архівах і підробити фото у власних лабораторіях. Або ж усі вони непричетні. Дивувала відсутність супровідних цидулок — як так, коли хтось чогось хоче?

Я мусив уволити волю Марліна, інакше б ільше не зміг б и жити з самим собою. Цей пункт б ув найпершим у плані, але тепер... Маю запас часу аж до кінця п'ятого сезону в північній півкулі Меґапеї — отже, приблизно рі к. Тож можу собі дозволити й проміжні зупинки.

І які ж вони б удуть?

ЦРД не мав ре альних підстав вимагати моїх послуг, а земна юрисдикція на мене не поширювалася. Хоч я залюбки допоміг б и Землі, чим б и зміг, проблема ніяк не б ула аж такою жакливо важливою, якщо прочекала всі двадцять ро ків, поки ро звідники дошкуляли мені листами. Планета, зрештою, досі нікуди не ділася і, за моїми відомостями з цього питання, функціювала, як завжди — звичайно та неефективно. І взагалі: якщо це для них так серйозно, як вони пишуть, могли б і самі прилетіти.

Але Ру т...

Рут — то геть інше. Ми прожили ра зом майже рі к, доки збагнули: ріжемо одне одного на шмаття, нічого з таких стосунків не вийде. Розлучилися друзями, друзями залишалися. Та жінка дещо для мене значила. Я взагалі здивувався, що вона ще жива. Але якщо їй потрібна моя допомога, Рут її отримає.

Отже, я вирішив. Рушаю до Ру т, ненадовго, і спробую виручити з халепи, куди вона встрягла. Потім — на Меґапею. А десь паралельно, можливо, знайду якісь зачіпки щодо отриманих образів: хто, що, навіщо, коли, де і як. Якщо ж не знайду, відвідаю Землю, звернуся до ро звідки. Може, погодяться обмінятися послугами.

Я допив каву та покурих. А потім, уперше ро ків за п'ять, викликав порт і ро зпорядився, щоб готували до вильоту «Модель Т 3», мій далекосяжний зорестриб. Як я прикидав, на це піде залишок дня і майже вся ніч, тож десь на світанку можна б уде й летіти.

Затим я звернувся до автоматичного Діловода-секретаря — дізнатися, хто нині власник «тешки». ДС мені повідомив, що власник тепер — Лоренс Дж. Коннер із Лохеару (а «Дж.» означає «Джон»). Тож я замовив потрібні документи, і десь за п'ятнадцять секунд вони вилетіли з труби на м'якесеньке денце поштової скриньки. Вивчивши Коннерів опис, я викликав самохідного перукаря, щоб поміняв колір мого волосся з каштанового на білявий, трохи прибрав засмагу, додав ластовиння, зробив очі відтінків на три темнішими, а пальці оздобив новими відбитками.

Я маю цілий ре естр фіктивних осіб із повноцінною біографією, що пройде б удь-яку перевірку (щоправда, не в їхніх рі дних місцях). Усі вони — колишні й майбутні покупці / продавці «тешки». Кожен із них сантиметрів сто сімдесят п'ять на зріст, а важить за сімдесят кіло. Кожним із них я здатен стати, відбувши кілька косметичних процедур і вивчивши трохи фактажу. Не люблю я літати судном, зареєстрованим на Френсіса Сендоу з Б езтурботної (або, як дехто зве ту планету, зі Світу Сендоу). Я, звісно, готовий принести цю жертву, але це таки вада статусу одного із найбагатшої сотні в цілій галактиці (здається, за останніми звітами я 87-й, але, може, і 88-й або 86-й): хтось завжди хоче від тебе чогось, і це завжди кров або гроші. А я скупуватий на те і на друге. Лінивий, легко лякаюсь і просто б ажаю, щоб наявні запаси обох цих ре сурсів лишалися при мені. Мав б и я трохи змагального духу, старався б, напевно, вибратися на 87-е, 86-е або, відповідно, 85-е місце. Проте мені б айдуже. Власне, завжди десь так і б уло, окрім хіба що самого початку. Але нові відчуття швидко приїлися. Будь-які статки над перший мільярд ро бляться метафізичними. Раніше я думав, бувало, про всі аморальні ре чі, що їх, імовірно, неусвідомлено фінансую. А потім додумався до філософії Великого дерева й вирішив: а пішло воно все.

Є, значить, Велике дерево, старе, як людське суспільство, — адже це саме воно. Загальна кількість листочків на його гілляках і гілочках — це сума всіх грошей у світі. На тих листочках написані імена. Листя опадає, а натомість виростає нове, тож за кілька сезонів усі імена змінюються. Але Дерево залишається майже незмінним, хіба що б ільшає. І виконує ті самі життєві функції, що й завжди, і то десь у той самий спосіб. Був у мене період, коли я намагався повирізати з Дерева всю гнилизну, яку тільки знайду. Натомість я виявив: щойно виріжу шмат, гниє якесь інше місце. А мені ж треба й спати колись... Чорт забирай, та нині навіть пожертву не можна зробити з певністю. А Дерево завелике, щоб його гнути та формувати, ніби б онсай у вазоні. Тож я вирішив: хай ро сте, як йому заманеться, з моім іменем на листочках. Декотрі з них сухі та поморхлі, інші — салатіві, молоденькі, яскраві. Я ж собі житиму якнайприємніше, стрибаючи з гілки на гілку не під тим іменем, що ним списане все навколо. Ну, годі про мене та Дерево. Розповідь, як я надбав стільки зелені, може зродити смішнішу, складнішу й не таку б отанічну метафору. А отже, ліпше її відкласти. Тут головне знати міру. Згадаймо хоч б ідного Джонні Донна 4: забрав собі в голову, нібито він — не острів. І де Джон тепер? На дні Токійської затоки, а мене це не зменшує аж ніяк.

Я взявся інструктувати ДС щодо всього, що має і чого не має ро бити мій персонал, поки мене не б уде. Не ра з переслухавши запис і попосушивши мізки, я вирішив, ніби все передбачив. Переглянув і свій заповіт, нічого змінювати не схотів. Певні папери перемістив до нищівних скриньок, наказав, щоб вони активувалися, якщо станеться те чи те. Надіслав оповістку одному зі своїх заступників на Альдебарані V: якщо, бува, туди завітає такий собі Лоренс Дж.-себто-Джон Коннер і чогось потребуватиме, йому слід це дати. Повідомив також екстрений ідентифікаційний код — на випадок, якщо доведеться підтвердити мою справжню особу. Аж тут

помітив: минуло з чотири години і я зголоднів.

— Чи скоро захід сонця, заокруглено до хвилин? — спитав я свого ДС.

— За сорок три хвилини, — відповів б езстатевий голос із прихованого динаміка.

— Рівно за тридцять три хвилини я сяду вечеряти на Східній терасі, — розпорядився я, глянувши на хронометра. — Омар із картоплею фрі й капустяним салатом, булочки асорті, пів пляшки нашого шампанського, кава, лимонний шербет, найстаріший коньяк із запасів, а також дві сигари. Спитай Мартіна Б ремена, чи не вшанує мене, сам подавши вечерю.

— Добре, — підтвердив ДС. — Із салатів лише капустяний?

— Саме так.

Тоді я пройшов в апартаменти, закинув трохи ре чей у валізу й узявся перевдягатись. У спальні ввімкнув інтеграцію із ДС. Не б певного відчуття, від якого крутило у шлунку й холодило потилицю, дав наказ, що його давно відкладав, але далі вже відкладати не міг:

— Рівно за дві години й одинадцять хвилин, — сказав я, глянувши на хронометра, — виклич Лізу та запитай, чи не вип'є зі мною на Західній терасі тридцятьма хвилинами пізніше. Підготуй їй два чеки, кожен на п'ятдесят тисяч доларів. Крім того, підготуй для неї примірник ре комендації «А». Надішли папери на цю станцію в окремих незаклеєних конвертах.

— Добре, — почулася відповідь.

Поки я застібав сорочку, папери випали з жолоба й опинилися в кошику на комоді.

Перевіривши вміст трьох конвертів, я їх заклеїв, поклав у піджак і вийшов у коридор, що вів на Східну терасу.

Зовні сонце, у цей час доби — янтарний гігант, потрапило в засідку хмарного пасма, що менше ніж за хвилину здалося й кудись

відпливло. Орди високих хмарин б ули вдягнені в жовте та золотаве, але додавались дедалі густіші ро жеві мазки — сонце якраз спускалося вниз б езпощадною голубою дорогою між горами-близнюками Урім і Туммім 5. Я поставив їх саме там, щоб вони шматували світило щовечора. В останні хвилини ра йдужна сонячна кров забризкує їхні імлісті схили.

Я сів за свій столик під кроною в'яза. Тиск мого тіла на крісло ввімкнув захисний силовий парасоль — щоб на голову не валились листя, комахи, пил і пташиний послід. За кілька секунд наблизився Мартін Б ремен, штовхаючи накритий візок-тацю.

— Добрий фечір, пане.

— Добрий вечір, Мартіне. Як ваші справи?

— Гараст, містере Сендоу. А у фас?

— Я відлітаю.

— О?

Мартін ро зоставив посуд, зняв накривку з таці й ро зпочав подавати вечерю.

— Так. Можливо, навіть на довгий час, — я пригубив шампанського, схвально кивнув. — Тож перш ніж полетіти, хотів б и вам дещо сказати — припускаю, це й так вам відомо. А саме: ви готуєте найкращі страви, що я колись їв...

— Дякую, містере Сендоу, — його з природи червоне обличчя почервоніло ще на відтінок чи два; опускаючи темні очі, він ледь утримував кутики губ горизонтальними, — приємно б уло мати з фами справу.

—...тож, якщо схочете взяти відпустку на рі к... Звісно, на повній платні, з компенсацією видатків, плюс «чорна каса» — купляти ре цепти, що вас зацікавлять, у конкурентів... То я перед вильотом наберу скарбника і все це влаштую.

— Коли філітаєте, пане?

— Завтра ра но-вранці.

— Зрозуміло. Так. Дякую, пане. Це душе прифаблива пропозиція.

—...а тим часом знайдіть і для себе нові ре цепти.

— Я пильнуватиму, пане.

— Дивне, мабуть, відчуття: щось готувати, а яке воно на смак — і гадки не мати.

— Аш ніяк, пане, — заперечив Мартін. — Дегустатори цілковито надійні, і хоч я дійсно інколи намагаюся уявити, як смакують деякі фаші наїдки, найблища аналогія — це, мабуть, хімік, що не душе й б ашає покуштувати продукти експерименту... Маю надію, фи мене ро зумієте, пане...

В одній ру ці він тримав кошика з б улочками, у другій — кавник, у третій — салатницю, а четверта лежала на ру чці візка. Він б ув рі гелієць, звали його насправді Мммртн'н Б ррм'н чи якомсь так. Англійської він навчився в німецького кухаря. Той йому й еквівалент імені порадив. За допомогою добрих дегустаторів від ра си-споживача кухарі-рігелійці готують найкращі в галактиці страви. А самі до тих страв доволі б айдужі. Ми обговорювали це й ра ніше, і то б агато ра зів. Мартін знав, що я завжди кажу таке жартома. Намагаюся вивудити зізнання, що людська їжа нагадує йому сміття, лайно або промислові відходи. Очевидно, визнати щось таке їм не дозволяє професійна етика. Його звична ре акція до б олю формальна. Проте іноді, перебравши лимонного, апельсинового чи грейпфрутового соку, Мартін майже відверто каже, що готувати для homo sapiens — найглибше дно рі гелійського кухаря. Я ро блю все можливе, щоб йому це компенсувати, адже і сам Мартін, і його страви мені до вподоби. А найняти кухаря-рігелійця дуже непросто, хай б и там скільки ви готові б ули заплатити.

— Мартіне! Якщо цього ра зу зі мною щось трапиться, знайте, будь ласка: ви згадані в заповіді.

— Я... Нафіть не знаю, що фам сказати, пане.

— То не кажіть нічого. Мушу егоїстично зазначити: маю надію, що вам ця нагода не випаде. Планую повернутися.

Мало кому ще я міг би сказати таке, принаймні би езкарно. Мартін пробув моїм кухарем тридцять два роки у всякому разі давно заробив на незлецьку довічну пенсію. Однак готувати би ула його би езпристрасна пристрась, а ще я мав відчуття, ніби з якогось дива йому подобаюся. Мартін чимало здобув би, якби я негайно впав мертвий. Але недостатньо би агато, щоб це його спонукало додати в капусту отруту муртанських метеликів.

— Гляньте лишень на цей захід сонця! — змінив тему я.

Він дивився хвилину чи дві. Потім завважив:

— Фи, пане, їх таки досконало готуєте.

— Спасибі. Тепер можете би ути вільні. А я ще посиджу тут із сигарою та коньяком.

Мартін залишив їх на столі, випростався на всі свої два з половиною метри, вклонився і побажав:

— Хай таланить у подороші, пане. Усього найкращого.

— На добраніч.

— Дякую! — і він ковзнув у сутінки.

• • •

Далі — у повній книжці «Острів мертвих. Суворе світло».

nashaknyga.com.ua